

Dvoje varhany

Elizabeth Brinsden

Kapitola první – Odjezd z Austrálie

Když ladná loď Arcadia plavební společnosti P&O vyplouvala přístavu Fremantle, za doprovodu tradiční kapely, stála jsem na palubě a přemýšlela, co tu proboha vlastně dělám. Měla jsem takový nejasný plán odjet do Vídně studovat hru na varhany. Jakkoli romantický se však tento plán mohl tehdy zdát, byl poměrně vzdálený realitě. Ve skutečnosti jsem neuměla vůbec hrát na varhany. Až do této chvíle jsem byla pouze klavíristka. Navíc, rezervovanou destinací nebyla Vídeň, ale Londýn! Mohla by se Australanka vydat někam jinam? Tahle březnová cesta roku 1970 byla po dvousetleté tradici jednou z posledních cest pro osobní přepravu.

Takový odjezd lodí byl vždycky atrakcí, která stála za podívanou, a také velmi dobrou příležitostí oddat se dennímu snění. Pravděpodobně bych se v jedné takových fantazií ztratila tak jako tak. Někteří lidé o mě říkali, že jsem krásná - to pro mě bylo naprosto nepochopitelné. Pokaždé, když jsem se podívala do zrcadla, tak jsem si přála, aby můj nos byl o polovinu menší. Člověk by se snadno obešel bez této neforemné „aristrokratické známky“, jak na to naráželi ostatní členové rodiny, kteří byli obdařeni stejným znakem.

Také jsem měla extrémně světlou pleť, do níž prvních sedmnáct let mé existence nemilosrdně pronikaly paprsky západoaustralského slunce. Dětství jsem strávila v Kalgoorlie, v bouřlivém hornickém městě s pravděpodobně nejhorší pověstí po celé zemi, ležícím v polopouštní centrální části západní Austrálie.

V té době mi bylo třiatdvacet let a právě jsem dokončila studia práv ne zrovna s nejlepším prospěchem, vynikla jsem pouze v jedné oblasti, a to jako jazzová pianistka na bujarých pivních večírcích určených převážně pro muže. Neobyčejně zábavné příležitosti! Jedna věc byla jistá. Měla jsem velmi vhodné předpoklady pro to, abych se věnovala hudební kariéře, jako je absolutní sluch a schopnost improvizovat. Nicméně mým životním snem byla láska, manželství a šťastný život – skutečně neoriginálnější intelektuální ambice. Co se týče profese, neměla jsem naprosto žádné vážné cíle. A rozhodně jsem nebyla kariéristka. Jediným motivem mé cesty do Evropy byla pravděpodobně touha trochu si užít a Arkadia nebyla nic jiného než jakási plovoucí společnost vdavekchtivých dívek. Celá ta záležitost se studiem hudby byla jen zastíracím manévrem, který měl dát této akci povznesený přídech společenské vážnosti.

Pro Australany byl jako první štace cesty všeobecně uznávaným cílem Londýn. Mělo to své kořeny v dobách kolonizace, neboť se všeobecně říkalo: „Všechno podstatné se děje na severní polokouli.“ Tomu se dá věřit, je to totiž následek komplexu méněcennosti, kterým Australané trpí odjakživa. Já mezi ně patřila také, takže jsem si už předem zaplatila v Londýně ubytování na dva týdny a podle situace bych se později přesunula do Vídně.

Říci, že pro mne byly varhany něčím zcela neznámým, je asi hodně nepřesné. Hrála jsem na varhany už jako dítě v anglikánském kostele v Kalgoorlie, a to naprosto stejným způsobem, jakým se hraje na klavír. Když jsem dosáhla jedenácti let a s mnohem větším sebevědomím, než když mi bylo dvakrát tolik, jsem se jednu neděli směle nabídla hrát pro děti na mši, která se sloužila každý měsíc. K mému překvapení místní pastor souhlasil jen neochotně. Spíš bych očekávala, že vzplane nadšením. Když nedělní škoda proběhla bez zádrhele, celý problém vyšuměl; improvizovala jsem, neboť hrát podle not by bylo sice možné, ale dost nepohodlné. Teď byla řada na pastorovi, aby byl ohromený, ale jen do té doby, než došlo na repetici. To tedy vysvětluje, proč moje základy hry na varhany stály na vratkých základech, to je vše.

Cesta do Evropy už byla v plném proudu. Kromě šesti kufrů, které jsem měla ve své kajutě, v útrokách Arkadie se mnou cestoval lodní kufr plný věcí do domácnosti, od nožů po vidličky, absolutně nepotřebné elektrické deky a jiné. „To víš, v Evropě je zima“, říkali všichni, kteří mi pomáhali s balením a trvali na tom, abych si je vzala. Po „Bleskové válce“ mezi Egyptem a Izraelem v roce 1968 byl Suezský průplav uzavřen, a tak byla námořní doprava nucena obeplouvat jižní Afriku. Ke třem původním týdnům se přidal ještě jeden další a o cestě se dalo hovořit jakkoli jen ne jako o vzrušující. Nepostihla nás ani „pikantní“ bouře, která by narušila monotónnost naší plavby. Jediné, co bylo k vidění, byla voda, voda a zase voda, den za dnem.

Konečně jsme dopluli do další zastávky naší cesty, do přístavu na ostrově Madeira. Byl to nádherný pocit vidět něco jiného než moře! Když

jsem brzy odpoledne vystoupila z Arcadie na přístavní hráz, byla mlha a zima. Byla jsem zcela pohroužená ve svém malém světě, když ke mně přistoupil řidič taxíku a nabídl mi, že mě zaveze do města, které, jak se zdálo, bylo vzdálené pouze pět minut cesty. Mluvil anglicky s výrazným přízvukem, ale srozumitelně. Přikývla jsem a taxikář mě odvedl k nedalekému taxi. Asi po třiceti minutách jízdy jsem se začala obávat, kdeže je to “pět minut vzdálené” město. Domů ubývalo, cesta vedla stále do vrchu a viditelnost se kvůli mlze a mrakům zhoršovala každou minutu. To byl dostatečný důvod k tomu, abych se na chvíli probudila ze svého denního snění. Přistihla jsem se, jak se nakláním k řidiči a ptám se co nejzdvořileji: “Omlouvám se, ale myslela jsem, že jedeme do města.”

Taxikář odpověděl: „Jedem, ale nejdřív ti ukážu ostrov”.

Celá věc začínala být skutečně podezřelá, protože viditelnost teď byla nulová kvůli silnému mračnu, obzvláště v této výšce. Nenechala jsem se tím zneklidnit, až nakonec uprostřed ničeho, kromě mraků a vrcholu hory, řidič konečně zastavil a prohlásil: „Nemůžeme jet dál, nevidět, příliš velké riziko.”

V tu chvíli mi konečně došlo, že něco není v pořádku. Vzápětí se můj předpoklad potvrdil, když se taxikář zvedl ze svého místa na předním sedadle a vklouzl vedle mne na zadní. Bylo to zjevně přesně naplánované, velmi pravděpodobně často praktikované jednání. Byla jsem mu dočista vydaná na pospas.

Beznadějnost situace byla až příliš zřejmá, a tak jsem se uchýlila k modlitbě, abych alespoň potlačila nervozitu. Když se konečně vytasil se sexuálním návrhem, moje odpověď zněla “ne”. K odepření si tohoto zážitku

výrazně napomohl fakt, že to byl mimořádně ošklivý chlap. Poté co jsem jeho návrh odmítla, rozzuřil se, vytáhl velmi krátký a buclatý nůž a doprovodil to velice pikantním a intenzivním popisem toho, co všechno se mi může stát, když mu odmítnu vyhovět.

Je lepší čelit zlu, které člověk zná!

Asi po čtyřech hodinách takové debaty mě napadla myšlenka, kterou jsem téměř zavrhla, protože se mi zdála nepřesvědčivá a zcela určitě staromódní. Řekla jsem ještě tišším a klidnějším hlasem: „Když budeme dělat to, co chcete, abychom dělali, nebudeme nic víc než zvířata, vy i já. Neznáme se, tudíž se rozhodně nemůžeme milovat.”

Z nějakého důvodu, který pro mě navždy zůstane záhadou, tenhle argument spustil signály, které probudily jeho do té doby dřímající svědomí. Řekl: “Já ne zvíře. Já vzít tě zpátky na loď a SKLAPNI!” To byl příkaz, který jsem splnila velice ochotně. Staré zlaté časy decentních mordýřů!

Poté vyskočil, vrátil se na sedadlo řidiče a nastartoval. Po chvíli jízdy se opět otočil a vítězoslavně oznámil: “Dostaneš někoho hůř!”

Už jsem přestala úplně doufat, v takový happy end, když v tom okamžiku se nebe vyčistilo a přede mnou se objevila Arcadia v plné kráse. Nikdy v životě jsem nebyla tak šťastná, že vidím loď, jako v tom okamžiku. Auto opravdu zastavilo a já jsem mohla vystoupit. Ve chvíli, kdy bylo celé to utrpení bezpečně za mnou, jsem se hrdinsky roztřásla po celém těle. Loď vyplouvala za dvě hodiny...Strávila jsem pět hodin s potencionálním vrahem někde na vrcholu hory. Měj se, Madeiro, má lásko! Po takovém zážitku jsem

se rozhodla, že opustím loď ihned, jakmile dopluje do Evropy. Ne v Londýně, jak jsem měla původně v plánu, ale v Rotterdamu. Odtud bych pak mohla pokračovat vlakem do Vídně.

Kapitola druhá – Evropa

Stála jsem na nábřeží v Rotterdamu obložená šesti kufry a loďákem plným nožů a vidliček a sledovala, jak Arcadia vyplouvá z přístavu beze mě. V tu chvíli mě přemohl pocit nesmírné osamělosti. Odjela jsem taxíkem na nádraží (tentokrát už bez nehody) jen abych zjistila, že mi právě ujel vlak, na který jsem měla koupenou jízdenku. Vyhrkly mi slzy. Nějaký Holanďan, který vůbec nemohl rozumět tomu, o co tady jde, věcně konstatoval: “Ujel vám jeden vlak, pojede další.”

Ale vysvětluj něco takového Australance, která je zvyklá jen na jedno spojení za den (jestli vůbec) mezi rozlehlými australskými městy, a tudíž zná jeho důležitost. Když jsem nakonec o několik hodin později nasedla do vlaku, obtěžkaná šesti kufry a loďákem plným nožů a vidliček, můj smysl pro humor byl ta tam. Mimořádně mě znepokojoval také fakt, že budu muset dvakrát přestupovat, a to jsem neměla ani potuchy o tom, kde a kdy to bude.

Chvíli poté, co se dal vlak do pohybu, prošel kolem kupé americký voják. Všiml si, že jsem v kupé sama, a tak se zeptal na svolení, zda si může přisednout. Souhlasila jsem. Bylo mu kolem dvaceti a choval se mile. Následovala obvyklá seznamovací konverzace. Když došlo na otázku cíle cesty, jak už to tak při cestování bývá, značně se mi ulevilo, protože voják řekl, že máme společnou cestu a že mi velice rád pomůže s přepravou zavazadel. Dokonce věděl, kde a kdy se má přestupovat, to už bylo něco. A tak jsem se díky tomu vojákovvi nakonec skutečně ocitla ve vlaku směřujícím podle všeho do Vídně. Sám pak vystoupil někde cestou a nechal mě na pospas osudu. Celá chodba byla zaplněná mými šesti kufry plus loďákem. Zavazadla nebyla zamčená kromě lodního kufru s lacinými noži a vidličkami. Poněkud znavená po takovém výkonu jsem se rozhodla pro lůžkový vůz. Blížilo se ráno a zdálo se, že vlak opravdu přijíždí do Vídně. Rozhodla jsem se tedy zkontrolovat zavazadla, ale zjistila jsem jen to, že se mé kufry staly mezitím sedícím útočištěm pro množství „jinak by stojících“ cestujících. Funkce kufrů jako prostředku k sezení pravděpodobně převážila všechny ostatní funkce, které kdy plnily.

Vlak skutečně dorazil na Westbahnhof ve Vídni. Posbírala jsem všech svých šest kufrů i s loďákem a vystoupila. Najednou jsem stála na nástupišti, neschopná ničeho jiného, než tam jen tak stát obklopená svými věcmi a snažit se vyhodnotit beznadějnou situaci. Byla jsem tady, bez znalosti němčiny, bez jediné adresy na někoho známého, ve Vídni, ve městě, které už nemůže být vzdálenější tomu, co jsem dosud poznala! Nejrozumnější a nejužitečnější věc, kterou může člověk v takové situaci udělat, je rozbřeset se. A tak se také stalo. Opět mě přišel zachránit mladý muž, byl milý a objednal mi hotelový pokoj v

Hietzingu, na pěkném předměstí Vídně. Už po jednom týdnu jsem se mohla přestěhovat do třetího obvodu jako „Untermieterin“ neboli podnájemnice, do bytu, který patřil velmi nóbl dámě, pozůstatku smetánky Vídně 30. let. Z tohoto vztahu vzniklo později přátelství na celý život.

Rok, který jsem zde strávila, by se dal popsat jako rok naplněný nepředstavitelnou osamělostí. Mým jediným skutečným kontaktem s lidskou bytostí byla společnost velmi staré dámy, která žila v horním patře domu. Nicméně k opravdovému vztahu, jaký člověk potřebuje, to mělo daleko, protože mě omezovala neznalost jazyka. Za šest měsíců zemřela stará rodinná kuchařka a obrovský byt se stal pro paní, která byla povoláním reklamní grafičkou, poněkud nadbytečný. Rozhodla se byt prodat a přestěhovat se do svého studia v prvním obvodu, přičemž já jsem byla nucená shánět si jiné ubytování. Po celou tu dobu jsem docházela na konzervatoř studovat rovným dílem hru na varhany a na klavír, a tak výsledkem bylo něco, co by se oprávněně dalo nazvat neurózou. Musela jsem podniknout něco, co by narušilo tento stav, do kterého jsem se dobrovolně dostala. A tak jsem vědomě začala vyhledávat lidi, kteří potřebovali pomoc, abych si uvědomila svoje vlastní štěstí.

Kapitola třetí – Haus der Barmherzigkeit (Dům U milosrdných)

Měla jsem v úmyslu zůstat tři měsíce v Domě U milosrdných, v nemocnici pro nevyléčitelně nemocné, abych opět nabyla psychickou rovnováhu. Z původních tří měsíců bylo nakonec čtrnáct nádherných let! Netrvalo dlouho a toužebný efekt se stal realitou. Kdyby se mě lidé jako nováčka ptali: „Kdo jste?“, odpověděla bych: „Jsem totální ztracenec!“ To mě nevyhnutelně rozesmálo. Zase se mi vrátil smysl pro humor, který tak dlouho někde dřímал. Zakrátko jsem byla přibrána, abych hrála při ranních mších, které začínaly v nekřesťanskou dobu, již v 5:45 ráno. Poté, co jsem přežila šest měsíců, během nichž jsem neudělala nic víc než dobrý dojem, rozhodla jsem se jít s jednou kolegyní z Japonska do restaurace. Přestože nám bylo už čtyřicet let, ani jedna z nás neměla nejmenší zkušenost s alkoholem. A tak jsme se rozhodly jednou a provždy předvést všem, jaké jsme světačky a objednaly jsme si sklenici vína, aniž bychom tušily, že při pití alkoholu je konzumace jídla nezbytná.

Japonka byla velice rychle u konce svých sil při popíjení směsky zvané bílé víno. Já jsem na tom nebyla o nic lépe, ale bylo mi líto nechat skleničku nedopitého vína a hrdinsky jsem ji dopila. Když jsme se zvedly a chystaly se k odchodu, místnost se příšerně rozhoupala. Obě jsme dovrávoraly k tramvaji škytajíce ostošet současně i každá zvlášť, jak to vyšlo. Měla jsem pocit naprostého zděšení. Jestli mě někdo uvidí v takovém stavu, bude navždy po těžce vydřené reputaci v katolickém klášteře. Myšlenky se soustředily na to, jak projít kolem recepce (což byl bohužel jediný možný východ) a přes

areál nemocnice do svého pokoje bez toho, aby mě někdo přistihl ovíněnou. Pomineme-li kakofonii nekontrolovatelného škytání, nebyla jsem schopná jít rovně a kolem mne se linula „vůně“ vína v okruhu nejméně deseti stop. Tak jako tak mě čekala pohroma, protože už za pár hodin začínala mše, na které jsem měla hrát. Navíc přísná Matka představená měla ve zvyku chodit nahoru na kůr a osobně dohlížet na varhaníky po celou dobu mše.

Japonka, ta se měla! Mohla se vrátit do bytu opilá, jak chtěla, a nemusela se obávat nějakého pozdvižení. Když se objevila na dohled obávaná recepce ukrývající vrátného, mojí hlavní starostí bylo, jak umístit strategicky jednu nohu před druhou a držet se přitom pokud možno zpříma. Na jeho důstojné „Guten Abend“ jsem odpověděla tak střízlivě, jak to jen situace dovozovala „Grüss Gott“. Zdálo se, že projít recepcí trvá celou věčnost, ale podařilo se. Další překážka byla pravděpodobně ještě daleko horší, mezi vrátným a alkoholovými výpary bylo alespoň skleněné okno. Na cestě nemocnicí jsem mohla potkat přátelské sestry, také škrobenou a pečlivou noční směnu bez jakékoli skleněné ochrany. Ten večer však stálo štěstí na mé straně. Dostala jsem se do svého pokoje, aniž bych potkala živou duši. Padla jsem do postele, která se se mnou rozhoupala jako by to byla loď plavební společnosti P&O plující za bouře do Austrálie.

Na hodinách bylo najednou 5:30. Když jsem se vypořádala z postele, cítila jsem se příšerně a představa zaručeného zatracení, až se objeví Matka představená, tomu vůbec nepomohla. Popadla jsem igelitový sáček, protože můj žaludek signalizoval, že by se mohl hodit. Stále ještě čpící alkoholem jsem dovrávorala na konec chodby, když o sobě dal žaludek vědět a naznačoval,

že nesnese ten odpad, který byl uvnitř, ani o vteřinu déle. Obsah skončil v sáčku, ale žel bohu už nebyl čas sáček vyprázdnit. A tak jsem odcházela a stále jsem svírala bohužel úplně všechno, co bylo uvnitř a co tam skutečně být nemělo. Když jsem se dostala do špitálního kostelíka a k varhanům, nezbývalo než odložit téměř plný sáček k nohám varhan. Jsem si jistá tím, že to byl nesnesitelný zápach, ale sestry vždycky seděly v bezpečné vzdálenosti v přízemí, tedy až na Matku představenou. A to byla pro mě za těchto podmínek více než nepříznivá situace. Musel se stát nějaký zázrak, protože Matka představená se tentokrát během mše nahoře na kůru neobjevila. Něco takového se ještě nikdy nestalo. Vůbec nikdo si nevšiml, že by se stalo něco mimořádného. Kdyby jen věděli, o co přišli! Moje dobrá pověst zůstala bez poskvrny!

Ovšemže takové události jako ta právě zmíněná nebyly hlavní náplní mého života ve Vídni, i když to někomu tak může připadat. Naopak, docházela jsem na konzervatoř a souběžně studovala hru na varhany a klavír. Můj osobní život se v té době točil kolem záležitostí v klášteře a špitále. Měsíc poté, co jsem se nastěhovala do budovy, udělala totéž i velmi příjemná a veselá mladá sestra, aby mohla studovat agronomii na Vídeňské univerzitě. Jmenovala se setra Dominika a brzy se stala mou nejbližší přítelkyní.

Od momentu, kdy jsem se rozhodla sem jít, jsem měla z toho místa skvělý dojem, sestry byly skutečně vyjímečné. Nicméně, místo stálo na prahu mezi starým světem šlechtných vyšších ideálů a novým světem, kterému vládli materialismus. Staré ideály byly to, co mě na této instituci připadalo tak fascinující a jedinečné. Lidé postižení vážnými nemocemi, které jejich rodiny a

společnost kvůli tomu odmítly, sem byli přijati bez ohledu na víru či majetek a bylo s nimi zacházeno jako s plnohodnotnými bytostmi. Ředitelem této vysoce uznávané společnosti byl 60letý muž, který měl všechny předpoklady, jaké lze od člověka v této pozici očekávat. Z ničeho nic ovdověl a nedalo se o něm říct, že by nebyl přitažlivý. Oddělení sester řídila 54letá velmi vzdělaná sestra, ale zdálo se, že si nevybrala to správné povolání. Ti dva spolu záhy začali vést dlouhé důležité konzultace týkající se údajně managementu. Na jedné schůzce „na nejvyšší úrovni“ byli vyrušeni jinou sestrou, a tak vyšlo najevo, že jednou z hlavních metod, kterou ti dva používali při takových výměnách názorů, bylo líbání se za dveřmi. Ať už byl pro dotyčné osoby tento druh komunikace jakkoli nezbytný pro řízení společnosti, v očích preláta a faráře to byl neodpustitelný zločin. Ředitel musel odejít do důchodu a brzy nato se rozezněly svatební zvony.

Otázka, kdo nastoupí na ředitelovo místo, byla samozřejmě druhořadá. V první řadě bylo nutné se vypořádat se zločincem. Co se týče preláta, byl to dobrý člověk, ale nevěděl absolutně nic o lidské povaze. Sáhł po prvním člověku, který byl k dispozici doslova z ulice a posvětil ho funkcí ředitele. Zmíněný muž byl předtím ve funkci laického diákona v katolickém kostele, taková kvalifikace připadla prelátovi dostačující. Ani to, že bouchal pěstí do stolu, používal pro konvent naprosto nevhodný slovník (jako například častá do prdele a některé ještě půvabnější výrazy), a úplně vážně všem sdělil, že je génius, preláta neznepokojilo. Člověk by se dokonce odvážil říct, že nápadně připomínal neblahou nedávnou dobu a byl zjevně tak duševně nevyrovnaný, že to bylo zřejmé každému, kromě toho, na kom skutečně záleželo, jmenovitě samotnému prelátovi. Tímto chybným krokem se měl charakter místa celkově

změnit, a pravděpodobně navždy.

Kapitola čtvrtá – Úlovky

V tuto chvíli byste se mohli oprávněně zeptat, kdeže je ten starý sen o lásce, manželství a štěstí na věky. Na nic z toho jsem opravdu nezapomněla. Ve skutečnosti jsem toužila po svém snu víc než kdy předtím. Velkou příležitost jsem nepochybně ztratila na ostrově Madeira, ale doufám, že to nebyla moje poslední šance. Jednou uprostřed karnevalové sezóny mi zavolal jeden potencionální ctitel a pozval mě na Figarovu svatbu ve Volksoper. Ten muž mě ani trochu nezajímal, ale nabídku jsem ochotně přijala čistě z toho důvodu, že budu moci navštívit nějaké další karnevalové slavnosti. Byla jsem rozhodnutá být celý večer neodolatelnou společnicí, abych dosáhla svého cíle. Předehra začala a mě přemohla strašná ospalost, a jak opera pokračovala, ospalost se stávala stále intenzivnější, až mě zcela ovládla. Můj obdivovatel se tu a tam, ve vhodných i méně vhodných chvílích, ke mně naklonil a s velkým nadšením pronesl: „Není to naprosto úžasné?“

Únava bylo to jediné, nač jsem byla schopná myslet, ale na vteřinku jsem se zoufale vzchopila, abych ze sebe mohla vydat souvislou odpověď: „Ano, opravdu úžasné“. Ustavičné výkřiky údivu bylo to jediné, co mě nutilo udržet oči otevřené stůj co stůj. Když už to opravdu nebylo možné, dostala jsem skvělý nápad. Když zavřu oči, mohl by si to možná vyložit jako Karajanský stav extáze. Jen ne žádné klímání při koncertě, varovala jsem sama sebe již od chvíle, kdy jsem vstoupila do stavu extáze, jinak by se projevilo, že dávno nevím nic naprosto o ničem, natož něco o velkolepé opeře. Vzpomínám si až na to, jak mě můj rádoby ctitel budil, když už bylo po všem.

Nejen, že jsem odcházela bez pozvání na některou z dalších karnevalových slavností, ale také jsem už víckrát neviděla toho mladého muže. A opět to nemělo nic co do činění s láskou, ani s manželstvím ani se štěstím na věky.

Jednou se měla nedělní mše, která se sloužila v našem kostele, vysílat rozhlasem, a proto pozvali slavný Svatopetrský sbor, aby při té příležitosti zpíval. A tak se přihodilo, že jsem se stala varhaníkem zmíněného sboru. Byl to dost velký kontrast přijít ze staré divoké Kalgoorlie a sedět v kostele vyzařujícím vznešenost rokoka v samém srdci Vídně a hrát vídeňskou klasiku. Někdy jsem si přála, obzvlášť zpočátku, po příchodu do Vídně, abych bývala raději zůstala v Kalgoorlie.

Největším potěšením ve špitále pro mě byl čistě soukromý zájem o pacienty, hlavně o ty, kteří se mohli volně pohybovat po budově. Kostelík byl místo, kde se většinou lidé setkávali; pro lidi, v takové situaci, je kostel buď skutečným útočištěm nebo rozptýlením z každodenní jednotvárnosti. Varhaník přitahoval obrovskou pozornost téměř všech pacientů. To, že byly varhany umístěné strategicky uprostřed horního kůru a všichni v blízkosti mohli sledovat, jak pracují nohy na pedálech, jen přidávalo na půvabu. Někteří z pacientů byli schopni strávit pozorováním varhaníka při hře celou mši. Pro jednoho z pacientů, muže v mém věku na invalidním vozíku a lehce retardovaného, byl varhaník opravdu nejdůležitější osobou celé budovy. Jmenoval se Hansi a jeho oblíbeným koníčkem bylo vyjít na kůr, posadit se vedle varhan a pozorovat mě celé hodiny, jak hodiny cvičím. Protože mám absolutní sluch, byla jsem schopná cvičit i bez spuštění nástroje, všechny pohyby byly stejné, ale zvuk chyběl. Jednou, když jsem z paměti a bez zvuku

přehrávala c mollovou Passacagliu od J. S. Bacha, mě Hansi nějakou dobu pozoroval a po chvíli se s obvyklým koktáním zamyšleně zeptal: „Jjjjak sse jjjjmenuje tta sssskkladba, kktterou hhhraješ?“

„To je c mollová Passacaglia od Bacha“, odpověděla jsem.

Načež Hansi řekl: „Je ppprostě nnnádherná.“

To samozřejmě je, ale za těchto okolností nemohl slyšet absolutně nic, ani s tou nejlepší představivostí. Když jsem tímto „němým“ stylem dokončila fugu, Hansi přišel s dalším moudrem: „Vvvíš cco, ssse mmmi llíbí nna nnní nenenejvíc, Eeeelizabeth?“

Mohli byste očekávat odpověď v podobě disertačního rozboru zahraničního úryvku, ale bylo to Hansovo: „Ttttvoje nnnnnnohy!“

Jeden z mých nejexotičtějších chovanců a mých obdivovatelů byl Herbert, nepopsatelný muž kolem padesátky, který utrpěl úraz hlavy při pádu, když mu bylo sedm let, a pád způsobil, že se jeho intelektuální a emocionální vývoj zastavil v tomto raném věku. Stavba těla odpovídala věku, tloušť a tloušť a nyní už byla jeho váha taková, že když šel, jeho nepravidelný krok mohl být slyšen v širém okolí. Také panovačně vyžadoval zajít k varhanám alespoň jednou denně. To už byl sám o sobě obřad. Nejprve se ohlásil obrovskou ránou, jak třískl vši svou vervou do dveří. To byl jeho způsob, jak najít kliku. Když se pak za pomoci několika dalších ran dveře otevřely, bylo pro něj jednodušší považovat se za krátkozrakého a zavolat: „Jsi tam?“

Na to jsem vždy odpovídala: „Ne“.

Takže následovaly další rány, jak se snažil dveře zase zavřít. Během procesu tohoto hlučného zavírání, něco v jeho mysli zřejmě zaregistrovalo, že tam musím být, jestliže jsem odpověděla. A tak se znovu vždy opakovaly všechny předchozí rány a k tomu nádavkem několik dalších a dveře se znovu otevřely. Herbert potom hlučně vedl svoji těžkou váhu směrem k varhanám. Když dosáhl svého cíle, nakláněl se do co možná nejbližší a z úst mu vycházela kromě množství slin také otázka: „Dvoje varhany?“

Odpovídala jsem mu na to: „Ne, jen jedny.“

Ukázal na předmět podobný skříni vedle varhan a dotazoval se: „Co to je?“

„To je zesilovač.“, obvykle jsem odpověděla.

Zdálo se, že je s odpovědí spokojený, a za nesouzvuku třískání a bouchání se odplahočil. Přesně to stejné se opakovalo i následující den, nechyběly ani, jak se zdálo, nezbytné otázky: „Dvoje varhany?“, „Ne, jen jedny.“, „Co to je?“ „To je zesilovač.“ Tak to bylo každý den, od srpna do prosince, úplně bez rozdílu, dokonce i bez jakékoli obměny nebo nové formulace pro zpestření.

V prosinci se stalo něco, co přivodilo změnu. Druhé varhany skutečně dorazily a hned od prvního dne bylo znát, že se něco nového děje. Stály dole vedle oltáře, to znamená v místě, kde kostel není příliš prostorný. Obvyklé zemětřesení u dveří oznamovalo Herbertův příchod. Všechno se odehrávalo stejně jako obvykle.

„Jsi tam.“ „Ne.“ Dveře se zavřely, znovu otevřely a jeho obrovská postava se nemotorně potácela k varhanám. Mojí jedinou myšlenkou bylo: „Zaplat' Pánbůh, že teď opravdu máme dvoje varhany.“ Herbert se ke mně naklonil s obvyklým kvantem slin u pusy, aby se se vší nevinností zeptal: „TROJE VARHANY?“

Kromě postu u Svatého Petra jsem byla také pomocnou varhanistkou u svého učitele Hanse Haselboka, hudebníka, který, alespoň na území Rakouska, byl velmi známý. Ve skutečnosti byl tak slavný, že o něm věděl i Herbert. Objevil se jednoho dne, poté co si přečetl na nástěnce plakát s touto senzační zprávou: „Uskuteční se varhanní koncert. Zúčastní se ho jak Franz Liszt, tak Brahms, ale nikoli Hans Haselbock.“ (příčemž on byl jediný, kdo na něm skutečně mohl být v roce 1983 přítomen).

To, co mě na životě v klášteře tak přitahovalo, byli právě lidé jako Hansi nebo Herbert. Hráli roli, jakou kdysi dávno za starých časů musel zastávat dvorní šašek.

Kapitola pátá – Frau Summerer

Jak už jsem se zmínila, během prvního roku ve Vídni byl můj jediný skutečný kontakt s druhými lidmi omezen na paní, která bydlela v posledním patře téže budovy. Čas se pro ni zcela zastavil. Až na to, že když jsem ji poprvé poznala, její čas se omezoval na vzpomínání na staré dobré časy za císaře Františka Josefa a na starou dobrou aristokracii. Budila dojem, že jí je nejméně 100 let, ale očividně nebylo. I když jsem se nastěhovala do nemocnice, chodila jsem jí dál pravidelně navštěvovat, z vděčnosti za roli, kterou pro mě hrála dávno předtím, když jsem tu ještě nikoho neznala. Fyzicky byla Frau Summerer ztělesněním stoicismu, ale její mysl se musela nejdřív rozhybat. Neměla ani přátele ani příbuzné, jednou týdně jsem jí nosila jídlo, které dostávala od sester. Začala si bohužel zvykat na to, že ulehla v oblečení na den, nechala si na sobě i kabát z obav, že když začnou houkat sirény

kvůli leteckému poplachu, nestihne dojít do krytu. Jinými slovy, její mysl žila obdobím od první světové války po konec druhé, a tam se také její vzpomínky zastavily a nepohnuly se dál. Po několika měsících, kdy se nepřevlékala ani nemyla, byl zápach nesnesitelný. Pokaždé, když jsem ji navštívila, tak mi říkala:

„Ruští vojáci dnes pochodují po Sechskrugellgasse k budově magistrátu.“ Ano, to byla pravda, skutečně pochodovali, ale před 30ti lety! Frau Summerer měla štěstí na ohleduplné sousedy, kteří na mě vždycky čekali a pokaždé znovu hrozili:

„Jestli s Frau Summerer něco neuděláte, budeme ji muset nechat odvést policejním lékařem do blázince!“

Čekala jsem, až bude mít jasnou chvíli a jemně jsem navrhl, že by mohla žít s námi, přičemž jsem ji ubezpečila, že nenecháme ani jednoho jediného ruského vojáka projít kolem naší recepce. Nápad se jí zdál přinejmenším dobře načasovaný, a tak jsem začala dávat dohromady všechny nezbytné údaje, abych zjistila, že je zapotřebí potvrzení od praktického lékaře. Lidé, kteří nebývají vůbec nemocní, lékaře nemají, a tudíž jsem se musela informovat, na koho se v takovém případě obrátit. Bylo mi řečeno, že máme jít k lékaři pro sociálně znevýhodněné. A tak jsme se ocitly v čekárně s holými zdmi, se spoustou drzých a tlustých žen a jedním mužem. Zpočátku se Frau Summerer chovala rozumně, ale asi po půl hodině se dostavil neklid. Zatímco důrazně bouchala holí o zem, obrátila se nenadále na jediného muže v místnosti, který náhodou seděl vedle ní:

„Máte taky ve vašem okrsku také Rusy?“

Ten laskavý muž si myslel, že mluví o době minulé, a tak odpověděl: „Ale jistě, že tu byli Rusové, a kolik!“

To bylo tak akorát něco pro ty drzé ženštiny. Následoval výbuch poznámek jako: „Ta ženská je šílená, měla by být v blázinci.“ Ne zrovna nejhledupnější a nejoptimističtější reakce, ale Frau Summerer neznepokojila ani trochu, šla úplně mimo ni. Ten muž dál nabízel své vzpomínky a výměnou za ně se mu od ní dostávalo skutečností současných. Celá konverzace byla založena na mylné interpretaci časového období, zatímco on se domníval, že ona mluví o minulosti, Frau Summerer jeho příspěvek považovala mylně za přítomnost.

Než jsme se dostali do ordinace, v čekárně nastala vřava. Všichni se překřikovali, atmosféra byla nasáklá vzrušením; Frau Summerer kvůli současným Rusům, mladý muž kvůli někdejšími Rusům a v neposlední řadě tlustá žena, která určila diagnózu „šílenství“. Každý ale považoval za naprosto nezbytné říci svůj názor co nejhlasitěji. Doprovázeny provoláním o Rusech jsme vstoupily do ordinace. Poté co doktor vyslechl moji žádost o vystavení potvrzení, řekl také zvýšeným hlasem (nezbytným v této situaci kvůli nekonečnému monologu o Rusech): „Nemocnici nedoporučím, protože ta žena patří na psychiatrickou kliniku.“

Odpověděla jsem hlasitě: „Máme tam lidi, kteří jsou na tom mnohem hůř než ona.“

Doktor nasadil odvetný úder: „To je vaše věc, já ten dokument nepodepíšu.“

Tak jsme byly s Frau Summerer, která stále ještě blouznila o Rusech, prakticky vyhozené. A jak jsme tak stály venku na ulici, Frau Summerer pro změnu velmi tichým hlasem řekla: „Vidíš, doktor má ve svém okrsku taky Rusy.“

Měsíce ubíhaly až do té doby, než mi dali sousedé znovu a ještě otevřeněji najevo svůj postoj. Šly jsme zkusit štěstí podruhé, tentokrát do třetího okrsku, kde se mi podařilo sehnat doktora. Už jenom dostat se tam byla traumatická zkušenost. Kromě toho, že zapáchala po několika měsících více než při posledním pokusu, musela přizpůsobit své elegantní sandály nejrůznějším kuřím okům a puchýřům, a tak je ořízla od strany ke straně po celé přední části. Výsledkem toho bylo, že se podrážka každých pár kroků srolovala, a ona pokaždé zakopla o své vlastní boty. Cestou jsem ji podpírala a zachytávala při nejrůznějších pádech, až se nám konečně podařilo dostat bez nějaké skutečné pohromy do druhé lékařské ordinace. Pomodlila jsem se, aby alespoň půl hodiny nemluvila o Rusech. Moje modlitby byly vyslyšeny, tentokrát nepronesla ani jednu jedinou nebezpečnou věc, a tak jsme odcházely vítězoslavně s těžce zaslouženým dokumentem. Jen co jsme opustily ordinaci, Frau Summerer se ke mně naklonila a pronesla: „Víš, všechno by bylo jinak, kdyby tu nebyli Rusové.“

Tím, že jsme získaly potvrzení, naše problémy však zdaleka neskončily. Přihodila se další věc. Uvolnilo se lůžko a v nemocnici mi řekli, že Frau Summerer musí nastoupit tentýž den, jinak o tu možnost přijde. Tušila jsem, že to může být situace dosti svízelná a raději jsem požádala sestru Dominiku, aby mě doprovázela. Frau Summerer nás přivítala srdečně, ale jakmile se

ukázalo, že se vyhlídky staly skutečností, tak se do nás pustila a nařkla nás ze spousty věcí, které potěší jako třeba, že chce své peníze, ale přirozeně žádné neměla. Sklíčeně jsme odešly, věděly jsme až moc dobře, že pohroma, která nastane, když s námi nepůjde, bude daleko horší. O hodinu později jsme to zkusily ještě jednou. Když zazvonil zvonek, přivítala nás jako by se nic nestalo, a tak jsme ji tentokrát pozvaly k nám na oběd, což ochotně přijala. Jakmile jsme se ocitly u dveří budovy, vedly jsme ji přímo na oddělení. Už nikdy neviděla svůj domov, ale zato o ni bylo dobře postaráno a zemřela naprosto šťastná v Domě U Milosrdných. Byla to bitva, která stála za všechno to úsilí. Rozhodně byl špitál menším zlem, než by byl býval blázinec.

Kapitola šestá – Návštěva papeže Jana Pavla II. ve Vídni

Události se měly brzy dramaticky vyvinout, přičemž to nebyl nikdo jiný než onen nevysvěcený diákon ve funkci ředitele, který ovlivnil jejich

průběh, obzvláště pro mě. Oblíbeným koníčkem diákona bylo nakupovat pro nemocnici předměty, které byly nepotřebné nebo to byly dokonce duplikáty nepoužitelných věcí. V zápalu jednoho takového řádění se rozhodl investovat do nového klavíru. Z pozice génia zvoleného sám sebou věděl všechno nejlíp, a tudíž všechna rozhodnutí konzultoval pouze sám se sebou. Ve skutečnosti však nevěděl o klavírech zhola nic. A tak nástroj, který koupil pro špitál i klášter, nebyl obvyklý Beethovenovsko-Brahmsovský typ, jaký byste mohli očekávat v takové úctyhodné instituci, ale dokonale znějící jazzový klavír. Jak už jsem dříve zmínila, jazz pro mě nebyl ničím novým a s naprostým potěšením jsem se chopila příležitosti.

Když mi bylo jednadvacet, vystupovala jsem v jazzovém klubu v té době velmi „zeleném“ městě Perth v západní Austrálii. Jeden muž z přeplněného publika mě během vystoupení bez ustání pozoroval skrze moře zúčastněných tváří. Z nějakého neznámého důvodu jsem se rozhodla prásknout do bot, přesně opak toho, co bych v takové situaci měla udělat, a ještě k tomu neznámo kam. Běžel za mnou, ale měla jsem náskok. Ocitla jsem se na chodbě přede dveřmi, které vedly bůhví kam. Otevřela jsem dveře a ocitla jsem se tváří v tvář močícímu muži, který mě ale naprosto ignoroval. Ano, setřásla jsem toho původního, ale výměnou jsem získala tohohle!

Přísahala jsem, že je konec s jazzem a taky byl až do té doby, než laický diákon tak dobrosrdečně koupil klášteru omylem jazzový klavír. Tím dnem byla přísaha zcela zrušena a jazzová hudba se rozléhala z dmi sálu na konci chodby vedoucí z nemocniční márnice.

Kupodivu nikdo nic nenamítal, ti v márnici už stejně nemohli. Mohli jste však několikrát zaslechnout, jak se některý z kolemjdoucích podivuje: „Jaká to zvláštní hudba se line z této budovy!“

To by nevadilo. Co skutečně rozvířilo hladinu, byla návštěva papeže Jana Pavla II. ve Vídni. Papež měl mít během své návštěvy bohoslužbu v našem špitále a já jsem měla při té příležitosti hrát na varhany. Čas mezi ohlášením návštěvy a jejím konáním byl vyplněn všudypřítomnými hádkami, haštežením, frustracemi a vztekem, to vše bylo způsobené především mírumilovným diakonem a většinou kvůli hudebnímu vystoupení. Pokud vím, můj post varhaníka nebyl oficiální, ačkoli jsem se ve skutečnosti nikdy nepřihlásila jako dobrovolník. Moje práva v této čistě rakouské záležitosti prakticky neexistovala.

Velký týden konečně nadešel bez skutečných ztrát na životech. Událost měla být přenášena Eurovizí po celé Evropě. S tím také souvisel příliv mužů od televize přinášejících nejrůznější zařízení a spolu s nimi i záplava těch nejpikantnějších nadávek, dokonce jim museli říct, aby si takové výrazy odpustili v očekávání nadcházející události. Součástí dekoračních příprav byli navíc členové ochranky, sympatičtí hromotluci, mající nevděčnou roli, ochránit papeže před dalším vražedným atentátem. Toho dne, právě když se všichni chystali vstoupit do kostela, aby očekávali příjezd papeže, mi bylo řečeno, že by byla vhodná nějaká hudební kulisa po dobu asi tří minut, během níž si bude papež potřásat rukou se čtyřmi nebo pěti lidmi z kongregace. Nebyl čas hledat něco reprezentativního, proto jsem musela spoléhat na uměleckou inspiraci uprostřed policistů, skrytých zbraní a televizních kamer, přičemž

posledně jmenovaná položka byla zdaleka nejméně skličující. Papež Jan Pavel II. konečně přijel za doprovodu zvuku policejních sirén a vrtulníků. Byl to velmi vzrušující okamžik, když papež vstoupil do místnosti a bohoslužba začala, neboť v nastalém tichu by bylo slyšet spadnout i špendlík – něco zcela nečekaného pro tak exotické a nepředvídatelné publikum.

Herbert byl samozřejmě držen v bezpečné vzdálenosti, dost daleko na to, aby nemohl vykřiknout na papeže: „Troje varhany“, což by bylo něco stěží přijatelného pro Eurovizi. Když bohoslužba skončila a papež se pohyboval mezi členy kongregace, začala jsem svoji f-durovou improvizaci ve stejné tónině jako poslední chvalozpěv. Pak jsem se snadno přenesla do béčkové stupnice a zase nazpět do f-durové...až jsem se, k mému absolutnímu zděšení, usadila v klasické akordové řadě pro blues. Když mi došlo, co jsem udělala, polil mě studený pot, věci nabraly katastrofický směr, ale už nebylo návratu. Moje improvizace pokračovala místo plánovaných nanejvýše čtyř minut nejméně dvacet, protože papež dával požehnání úplně každému. Jak čas ubíhal, tak se také ztrácely zábrany, a to, že jde o jam session se muselo stát zjevným i naprostému laikovi, který poslouchal jen trochu pozorně. Všechny ty hodiny strávené u jazzového klavíru tam dole u márnice se najednou projevíly a nekontrolovatelně převzaly moc nad tímhle vystoupením.

Konzervativní Vídeň reagovala na tuto aféru poněkud skandálně. Naposledy navštívil papež Vídeň před dvěma sty lety, když se tu ještě proháněl Mozart. Kající slzy byly nakonec prolity, o rok později jsem se setkala s někým, kdo se zdál být jedním z mála, který moje nešťastné vystoupení ocenil (dokonce popisoval událost jako absolutní umělecký zlatý

hřeb papežovy návštěvy Vídně), a mluvilo o téže události se slzami radosti v očích. Byla to naprostá souhra okolností. Bylo zcela vyloučené, aby měl někdo tolik odvahy udělat něco takového úmyslně. Dalším důsledkem této události bylo, že mi kdosi poradil, abych šla na Berklee College of Music, jestliže mám v úmyslu dělat takové věci, alespoň bych mohla objevit, jak je dělat optimálně.

Kapitola sedmá – Život s kostrou za zády

Měla jsem nejasnou představu, že bych měla dělat přesně to, co mi poradili a přihlásit se na Berklee College of Music. Avšak, jak se dalo čekat, skutečná touha pustit se do toho opravdu chyběla. Na prvním místě stála moje láska k Vídni a v neposlední řadě jsem si připadala být na takové nové dobrodružství příliš stará. Odborně řečeno Vídeň se stala vyšlapanou cestou, zejména co se týče jazzu, ale z těchhle bot jsem už vyrostla. Právě tahle okolnost, mnohem více než cokoli jiného, způsobila, že jsem nakonec žádost podala. Když k mému překvapení přišla nabídka stipendia, tak se alespoň ta rozumnější část mého mozku rozhodla udělat krok vpřed. Čirá lenost a strach z neznáma by však mohly všechna moje inteligentní rozhodnutí změnit nebýt laického diákona, který opět mimoděk přispěchal na pomoc. Tentokrát jeho dobrý skutek překonal dokonce i koupi jazzového klavíru. Byla bych tam snad ještě dnes, chycená ve slepé uličce, byť příjemné, kdyby nejednal tak, jak jednal.

Další z jeho oblíbených činností, pomínou-li nákupní horečky, byla dělat život lidem tak nepříjemný, jak jen bylo v rámci jeho sil možné. V mém případě jedinou možností, jak toho mohl dosáhnout, bylo pravidelně mě vystěhovávat z pokoje. V rozmezí osmi let tohoto režimu se úroveň mého pokoje s každým vystěhováním postupně zhoršovala. Až nakonec škodolibě oznámil sestře Dominice, že bych se mohla přestěhovat do úplně jiné budovy, o několik ulic dál. To by byla opravdu katastrofa, protože už před několika lety jsem uklouzla na sněhu, jak se neobratným lidem z Kalgoorlie stává, a zlomila jsem si

zápěstí ...pochopitelně pro hudebníka celkem podstatná věc.

To by znamenalo, že bych musela vyjít ještě za tmy v 5:45 ráno a v každém případě prokázat, jak jsem zdatná na sněhu. A tak vznikl plán (o kterém on přirozeně nevěděl), podle něhož bych mohla spát na rozkládací posteli za jevištěm divadla. Během dne by se všechno sklídilo. První týden nové existence byl nepohodlný. Dalším faktorem, který přispíval ke komfortu, byla skutečnost, že tam probíhaly kurzy ošetřovatelství a k těmto účelům evidentně potřebovali lidskou kostru. Stala se mou spolubydlící. Kolem krku jí visela cedule s nápisem: „Prosím nerušit!“ Ve skutečnosti toho musela ode mne snášet hodně, hlavně neustálé bombardování džezem, ale byla k mé hře velmi shovívavá a hudbu jedním uchem poslouchala a druhým vypouštěla ven. Byla také velmi účinným nočním hlídačem.

Odpočívat jsem mohla jen o víkendech. Využila jsem příležitost teatrálně sušit prádlo přímo na jevišti. Uběhly dva měsíce a po celé budově se o tom vtipkovalo. Jedním z několika mála nic netušících lidí byl sám laický diákon.

Jednoho nedělního rána po odsloužení mše o šesté nakoukl diákon za divadelní scénu, aby ji osobně zkontroloval. Když roztáhl závěsy, stanul tváří v tvář dramatu sušícího se prádla a konvice vařící vody, tedy aranžmá prvního dějství nedělního rána. Samo sebou, že jsem byla odtamtud ihned vystěhována. Ani toto přepychové ubytování za jevištěm spolu s kostrou mi nebylo dopřáno! A to byl ten okamžik, kdy jsem vyměnila svůj vroucně milovaný Haus der Barmherzigkeit za Boston.